

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 23 December 1906. No. 1512.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van het blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertentie aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Insendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegoten door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertentie: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elken regel meer f —.30.
Aanvragen en vermelding van afleveringen f —.12 per regel.

Gezegend zij hij, die daar komt.

[KERSTFEEST].

Gezegend zij hij, die daar komt in den Naam des Heeren!
Psalm 118: 26a.

De jubel van Christus' Kerk op aarde gaat weer uit voor het kindeke van Bethlehem. Harer is weer de blijdschap, dat geboren is de Zaligmaker, welke is Christus, de Heere, in de stad Davids.

Want in dat kindeke, ontvangen van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria; in dat kindeke, door zijn moeder gewonden in doeken en gelegd in de kribbe, ziet zij den eenigen Zoon van God, die de ware menschelelike natuur heeft aangenomen, het Woord dat vleesch geworden is, den eenigen Zaligmaker, uit wien al de geestelijke schatten van wijsheid, gerechtigheid, heiligheid en verlossing haar toestroomden; in dat kindeke ziet zij haar eeuwigen koning.

En op haar kerstfeest, haar Christusfeest, vergezelt zich aan het gedenken van het feit der geboorte van haar koning weer de vreugde over al wat zij in hem en door hem besit; en die vreugde uit zich dan in den jubel:

Gezegend zij de groote koning,
Die tot ons komt in 's Heeren Naam,
Wij zegenen u uit 's Heeren woning,
Wij zegenen u al te soem.

Niet altijd is dat vreugdegevoel over de geboorte van haar koning bij de Kerk even sterk en krachtig.

Daar zijn tijden waarin zij er niet, schier niet aan denkt, waarin zij het vergeet; en dan wordt ook al zwakker en zwakker en verstomt eindelijk haar jubel.

Het is toch op aarde zoo heel anders dan in den hemel.

Daar is alles stabiel, vaststaand, onverderlijk.

Hier alles labiel, wankelend, onstandvastig, veranderlijk.

En labiel als al wat is op de aarde, is op aarde nog de Kerk van Christus, des trijdende, 't Zijne menschen.

Zwakke menschen, al hebben zij ook, wat andere menschen missen, uit hun tweede geboorte een ander leven dan het tijdelijk-aardsche: een geestelijk-hemelsch.

En onstandvastig, nu eens in bruisende kracht als de wateren, die zich storten van de bergen, dan weer zwak als het water van een vliet, stroomt dat andere, dat geestelijk leven door hun ziel.

En als dat leven in de ziel dan zoo heel zwak zich beweegt, ja schijnbaar stilstaat, dan wijkt de vreugde des heils, want dan vergeet de ziel de weldadigheid Gods, gedenkt niet meer de goedertierenheden des Heeren, en dan besterft ook de jubel.

Maar stabiel als al wat is in den hemel, is in den hemel de Kerk van Christus, de trijffende; is in den hemel, de hoogste hemelen, ook de wereld der engelen, het hemelsche heerscher, de heerschers des Heeren, de trawanten rondom Zijn troon, staande nevens Hem, aan Zijn rechter, en aan Zijn linkerhand (1 Konigen 22: 19).

't Zijn daar heilige engelen en 't zijn daar Engelen, die nimmer gezondigd hebben; zielen die van hun zonden af zijn.

Daar is een geestelijk-hemelsch leven, dat altijd frisch en krachtig stroomt.

En vaste, onveranderlijke stemming van eeuwige zaligheid.

Daar vlieden droefenis en zuchtig weg en is niets dan eeuwige vrolijkheid en blijdschap.

En daarom is het daar een eeuwig zingen van Gods goedertierenheden.

Ook van Zijn goedertierenheid in het geven van Zijn eniggeboren Zoon.

En al maar toebijelen aan Gods mensch geworden Zoon van het:

Gezegend zij de groote Koning,
Die tot ons komt in 's Heeren Naam.

Gelijk in den hemel, alzo moet het ook op aarde zijn.

Maar zoo is het niet door de zonde.

Dan, tegen die zonde heeft zij te strijden, de Kerk van Christus op aarde; tegen die zonde heeft te strijden ieder harer leden.

Opdat het koninkrijk kome.

Opdat de wil van onzen Vader geschiede ook op de aarde, gelijk in den hemel.

ook op aarde, nimmer wijke van de lippen van Gods volk, van Gods kind.

En al zal dit ideaal nu ook eerst worden verwezenlijkt in de toekomst van Christus, wanneer God zal zijn alles in allen (1 Korinthe 15: 28), toch moet dit ideaal voor de Kerk van Christus op aarde zijn als de leidster, waarnaar zij haar gang door de eeuwen richt.

Daarom heeft zij noodig haar dagen van goede boodschap; haar dagen van gedenken. En onder deze ook haar Kerstdag.

Opdat door te gedenken aan het evangelie der geboorte van haar koning, weer vast worde haar wankelende blijdschap, weer opklinke haar wegstervende jubel.

Gezegend zij de groote koning,
Die tot ons komt in 's Heeren Naam.

Zoo greep uitnemend onze berijming den dieperen zin van het woord uit den 118en psalm: Gezegend zij hij, die daar komt in den naam des Heeren.

Deze psalm is een feestlied, gezongen bij de inwijding van den nieuwen, den tweeden tempel te Jeruzalem.

Uit het land en de stad trekken naar den tempelberg de scharen van feestgangers. Zij welken elkander op om den Heere te loven.

Israel, de priesters, de godvruchtigen, zij allen jubelen het uit, „dat Zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid.“

Zij zingen er van hoe, de HEERE redding bracht na bang gevaar.

Daar nadert de schare den tempel en voor zijn poorten gekomen, heft zij aan:

„Doet mij de poorten der gerechtigheid open; ik zal daardoor ingaan, ik zal den HEERE loven“ (Vs. 19).

En dan worden de poorten der gerechtigheid, de tempelpoorten waardoor men tot de gerechtigheid, tot de gemeenschap met God komt, voor het volk des Heeren geopend. En als zij dan door de poorten gaan, zingen zij:

„Dit is de poort des Heeren; de rechtvaardigen zullen er door ingaan.“

En als nu de schare, „de kinderen der gevangenis, die deden de inwijding van het huis Gods met vreugde“, zooals het heet in Esra 6: 16, dus met hun offerdieren, met hun runderen, hun rammen en lammeren en geitenbokken zijn binnengetreden, dan worden zij daar verwelkomd door priesters en levieten, zingende bij het geklank van trompetten en cimbelen.

Die zingende priesters en levieten loven den HEERE omdat Hij verhoord, omdat Hij redding heeft geschaakt.

Zij zingen van den steen dien de bouwlieden hebben verworpen en die nu tot een hoeksteen is geworden; beslissing des Heeren, wonderlijk in hunne oogen. Zij zingen hoe deze dag der inwijding is de dag dien de Heere gemaakt heeft, en welken op tot verheuging en blijdschap. En dan stijgt op in hun lied de bede:

Och! HEERE geef nu heil!
Och! HEERE! geef nu voorspoed (vs. 25).

„Geef toch heil“, of zooals er in het oorspronkelijke staat, *hosanna*, het Hebreeuwsche woord, waaruit later het bekende *hosanna* ontstond.

En eindelijk zegenen de ontvangende priesters en levieten in dit hun lied de binnenkommende schare. Zij, de priesters en levieten, zegenen die schare in den Naam des Heeren. In Jehovah's Naam herten zij die schare welkom in den nieuwen tempel. Evenals op het einde van Psalm 129 is dan ook hier de woordschikking: *Gezegend in den Naam des Heeren zij hij, die daar komt.*

Deze 118e Psalm, dit lied der tempelwijding, was in later tijd onder Israël een van de meest bekende volkszangen. Het was toen geworden het lied van het Looftuftenfeest.

Het vroolijke feest van den vruchten- en wijnrooij, dat zeven dagen duurde en waarbij het wonen in hutten van loof, van twijgen en takken, de herinnering aan 's Heeren bescherming van Zijn volk in de woestijn moest verlevendigen; dat het volk in dankbaarheid moest doen gedenken hoe eens in „die groote en vreeselijke woestijn“, waar vurige slangen en schorpioenen en dorheid was“ (Deuteronomium 8: 16), de HEERE Zijn Israël in hutten had doen wonen. Het doen wonen, „het versterken“ in een hut, toch is beeld van 's Heeren genadige bescherming. (Ps. 27: 5 en 31: 21). In Jesaja's teekening van Zions heil vindt ge dan ook: En daar zal een hut zijn tot een schaduw des daags tegen de hitte, en tot een toevlucht en tot een verborging tegen den vloed en tegen den regen (h. 4: b).

Vooraf dat woord of de woorden, want het zijn eigenlijk twee, uit het 25e vers van psalm 118: dat *hosanna* was onder het volk een zeer bekend woord geworden.

Gelijk wij zooveel reeds zagen, is het in onze vertaling overgezet met *geef nu heil*.

Heel vs. 25 toch is in het lied der tempelwijding een gebed; een bede dat de thans ontvangen zegen duurzaam moge zijn.

„Och Jehovah, *hosanna*!“
„Och Jehovah, geef nu voorspoed!“

Onder het uitspreken van de woorden van dit vers ging men op loofhutten het brandofferaltaar rond, eens op de eerste zes dagen, zevenmaal op den zevenden dag.

Die zevende dag van het Looftuftenfeest heette daarom dan ook het „groot *hosanna*“.

En zoo verstaat gij hoe dit *hosanna*, dit: „geef nu of, toch heil“, dit Hebreeuwsche woord dat wij nog als *hosanna* in het Nieuwe Testament hebben, een kreet, een vreugdekreet onder Israël was geworden.

Zoo iets als het „Er lebe hoch“ bij de Duitschers; als het „God save the King“ bij de Engelschen.

Nu heeft deze 118e psalm, indien wij Schrift met Schrift vergelijken, ongetwijfeld een veel dieper zin, dan de wijding van den nieuwen, den tweeden tempel te bezingen.

Herinner u slechts hoe het merkwaardig woord uit vs. 22: „De steen, dien de bouwlieden verworpen hadden, is tot een hoeksteen des hoeks geworden“, in het Nieuwe Testament wordt toegepast op den Christus.

Hoe de Heere Jezus in de gelijkenis, van „de boose wijngaardeniers“, die den zoon buiten den wijngaard wierpen en doodden, zelf dit psalmwoord op zich toepast (Math. 21: 41). Hoe in Handelingen 4 de Apostel Petrus tot de Oversten des volks en de Ouderlingen van Israël zegt: „Jezus Christus, de Nazarener, dien gij gekruisigd hebt, welken God van de dooden heeft opgewekt, deze is de steen, dien van u, de bouwlieden veracht is, welke tot een hoeksteen des hoeks is geworden.“ (vs. 11). Hoe diezelfde Petrus later in zijn brief met kennelijke toepassing op Christus schrijft van: „een levenden steen, van de menschen wel verworpen, maar bij God uitgekozen en dierbaar“, (h. 2: 4); en dan verder schrijft: „u dan, die geloofd, is hij dierbaar; maar den ongehoorzamen wordt gezegd: De steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot een hoeksteen des hoeks en een steen des aanstoots en een rots der ergernis“ (vs. 7). En eindelijk, hoe in Efeze 2: 20 de Apostel Paulus spreekt van het „fundament der Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste hoeksteen.“

Al was dan ook voor verreweg de groote meerderheid in Israël deze 118e psalm niet meer dan een lied der tempelwijding, die diepergeleiden, de minderheid zal ook in dezen Psalm, door de schaduwen heen, op den Messias hebben gezien.

Het *hosanna* of het: „geef toch heil“, moge dan ook allereerst op den dag der tempelwijding zijn bedoeld als een bede om duurzaam zegen; straks als een vreugdekreet op het feest van Looftuften herhaald; het „gezegend zij hij, die daar komt in den Naam des Heeren“, moge dan ook allereerst zijn bedoeld als een feestgreet, waarmee Israels priesters en levieten op den tempelberg, in het Voorhof, het binnentredende volk in den Naam des Heeren zegend welkom heeten; — en dit *hosanna* en dit „gezegend zij hij, die komt in den Naam des Heeren“ heeft ook nog een anderen en dieperen zin.

En dien dieperen zin heeft het gehad, toen eens het volk, in heilige bezieling, Jezus, bij Zijn blijde inkomste als koning in Jeruzalem, als zijn Messias het „*hosanna*“ en het: „gezegend zij hij, die komt in den Naam des Heeren“ toeriep.

En dien dieperen zin heeft het, door de eeuwen heen nog altijd, wanneer de Kerk en op haar Kerstfeest, en ook op andere tijden den Christus als haar geboren koning, haar koning, komende in de wereld, toebijelt haar lof, haar vereering, haar adoratie.

En waar Jeruzalem dat op aarde is, dus eens toebijelende; en waar, door de eeuwen heen, het geestelijk Jeruzalem, den heilige, katholieken christelijke Kerk, nog altijd door toebijelt haar koning, daar was en is het dan niet Jeruzalem dat hem in den Naam des Heeren zegend en zegen, maar daar riep, en daar roept Jeruzalem het *hosanna*! en den zegen uit voor hem, die komt in den Naam des Heeren?

Voor Jezus, haar koning, die komt in 's Heeren Naam.

Die komt als de Gezant des Heeren. Als de van God gezonden koning.

En het is daarom dan ook, dat onze psalmberijming zoo uitnemend greep dien dieperen zin in dat:

Gezegend zij de groote koning,
Die tot ons komt in 's Heeren Naam.

Gezegend zij hij, die daar komt.

Gij kent die aandoenlijke bladzijde uit het Evangelie waarop verhaald staat hoe uw Jezus eens dus is begroet bij zijn komen

als koning in Jeruzalem. Het was op den eersten dag der lijdensweek, der week van zijn sterven.

Onze Heiland stond ala aan den dorpel van den dood.

Het zware kruis van Golgotha, dat zijn donkere schaduw over heel zijn aardsche leven had geworpen, was al dichter en dichter genaderd en schaduwde thans voor zijn voeten.

Hij is de Messias, de van God over Zion gezalfde Koning.

Daar is een tijd geweest, waarin hij, om de zinnelijk-staatskundig getinte Messias-verwachtingen der Joden niet te sterken, zijn discipelen zelfs verboden heeft, „dat zij iemand zeggen zouden, dat hij was de Christus“ (Mt. 16: 20). Thans, bij het naderen van de catastrofe, bestaat het gevaar daarvoor niet meer.

Omdat hij is de Messias wil, hij ook als Messias, als Koning zich, nog eens, vóór zijn sterven, aan Jeruzalem vertoont.

Het zal voor Jeruzalem worden een oogenblik van vreugde en blijdschap, een vroolijke hoogtij. Een dag der vervulling van de profetie: „Verheug u zeer gij dochter Zions! juich, gij dochter Jeruzalems! Zie, uw koning zal komen, rechtvaardig, en hij is een Heiland; arm en rijdende op eenen ezel, en op een veulen, een jong der ezelen.“ (Zacharia 9: 9).

Hij zelf bereidt haar voor, zijn blijde inkomste, zijn koninklijke in de heilige stad.

Met zijn discipelen nabij Jeruzalem gekomen, aan den Olijfberg, zendt hij naar Beth-fage twee hunder om een ezelin met haar veulen te halen. Straks brengen die twee hem de dieren en dan leggen zij hun opperkeel op het veulen en zetten hem op de kleederen.

Is reeds dat houden van zijn koninklijke intocht, met het klare bewustzijn, dat zijn dood nabij is, dat hij nog maar eenige dagen te leven heeft, — wat in dit verhaal, als gij het indenkt, uw ziel met deernis aandoet; ook die koning op een veulen, op welks rug wat kleederen zijn gelegd, is, om het contrast met de gewone voorstelling van een koning, die zijn intocht doet in zijn hoofdstad: een koning op een steigerend strijdpard met schitterend-kleurig schabrak van kostbaar goed, zoo aandoenlijk.

Zeker, deze koning, die zijn intocht doet op een ezelsveulen, moet, naar Jezus eigen bedoelen, uitbeelden, de vreedzame, de zachtmoedige zijde van zijn koning-zijn, maar tevens komt er zoo aandoenlijk in uit het arme, het schuchtere, de in nederigheid wegschuilende kracht, die zich opzettelijk verborgende heerlijkheid.

En als dan alles gereed is, trekt Jezus, gezeten op het veulen waar het moederdier naast loopt, met zijn discipelen voort. Menschen uit de provincie, Galileërs, die hun bergen en meren hebben verlaten, om in Jeruzalem hoogtij te houden, ontmoeten den kleinen stoet.

Zij verstaan wat dit alles beteekent. Jezus, de profeet van Nazareth in Galilea, trekt als koning Jeruzalem binnen.

Zij sluiten er zich bij aan, de scharen die tot het feest, het Paaschfeest, gekomen waren.

Macchtige bezieling grijpt ze aan. In een oogenblik van enthousiasme, van geestdrift ontdoen sommigen zich van hun opperkeel en spreiden dat voor Jezus op den weg waarlangs zijn lastdier loopt. Een eerbetoon als Israël gewoon was zijn koningen te bewijzen; als wij lezen dat het volk gedaan had voor Jehu, toen zij zich haastten en een tegelijk zijn kleed nam en legden het onder hem, op den hoogsten trap“ (2 Konigen 9: 13). Anderen nemen van de boommen waartoe men langs trekt, de takken en werpen die, als een hulde aan den koning, voor hem neder; er wordt gewuifd met palmtakken en met meien, met bloeiende loovertakken, als op het feest der Looftuften.

De geestdrift stijgt. Vreugdekreten klinken op uit de schare, die voorgaat, uit de schare, die volgt. Als op het feest van Looftuften, roepen zij: *hosanna*!

Hosanna den Zoon Davids! Gezegend is hij, die komt in den Naam des Heeren! Hosanna in de hoogste hemelen.

Vrede zij in den hemel, en heerlijkheid in de hoogste plaatsen.

Onder deze jubelkreeten treedt de koning zijn hoofdstad binnen.

De geheele stad komt in beroering. „Wie is deze?“ zoo vragen de Jeruzalemsche burgers aan de juichende scharen, aan de menschen van buiten.

En met onverholen zelfgevoel is het antwoord: „Dese is Jezus, de profeet van Nazareth in Galilea.“

En weer klinkt het op: Hosanna! Gezegend is de koning, die daar komt in den

naam des Heeren! Vrede zij in den hemel, en heerlijkheid in de hoogste plaatsen.

Straks sterven zij wege de vreugdekreten. Nog een zwakke nagalm, als kinderen in den tempel roepen: „Hosanna, den Zoon Davids!“

Gezegend zij hij, die daar komt.

Ge kent ook die andere bladzijde uit het Evangelie, die bladzijde van groote blijheid, die uit het Kerstevangelie waarop verhaald staat hoe uw Jezus eens dus is begroet bij zijn komen als koning in de wereld.

Het was in den heiligen nacht. De nacht der geboorte.

In Efrata's velden, waar toen de menschen, de herders over hun kudde waaktten, werd door die herders gezien een engel des Heeren, uitstralend de wondere lichtglansen van hemelsche heerlijkheid. En als die engel, die eerste bode van het vervulde evangelie, dan zijn boodschap heeft gebracht: „dat heden geboren is de Zaligmaker, welke is Christus, de Heere, in de stad Davids,“ — dan wordt voor de ooren der menschen, der herders de geboren koning begroet door de koren der hemelsche heerschers.

En van stonde aan was er met den engel eene menigte der hemelsche heerschers, prijzende God en zeggende:

„Eere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in den menschen een welbehagen.“

Den sang der engelen, zooals wij, wat de engelen spraken, het noemen.

En in dien „sang“ hebt ge dan het „*hosanna*“, het: „gezegend zij hij, die komt in den Naam des Heeren“, het: „vrede zij in den hemel en heerlijkheid in de hoogste plaatsen“, het „*hosanna* in de hoogste hemelen!“ — het lied der menschen, overgezet in de taal der engelen.

Zij, deze engelen, schouwen de geboorte en het werk van den Christus. Zij begroeten het koninkrijk van Bethlehem.

Zij jubelen het toe.

In blij trijumfgevoel spreken zij van wat thans den hemel vervuld en de aarde wacht.

God prijzende, zeggen zij, dat in den hemel Hem eere wordt toegebracht wegens de geboorte van den Messias; dat er op aarde thans vrede, thans heil is te wachten wegens de geboorte van den Messias; vrede, heil onder die menschen waarin God welbehagen heeft, welbehagen om en in den geboren Messias.

Alleen toch in en 'om het kindeke van Bethlehem kan het oog Gods in welbehagen rusten op zondige menschen.

En wanneer wij nu dus deze twee bladzijden uit het Evangelie naast elkander leggen, spreken zij u dan niet van het labiele en het stabiele?

Van het wankelbare dat het kenmerk is van het aardsche; en van het standvastige dat het kenmerk is van het hemelsche.

Gezegend zij hij, die daar komt.

Zoo hebben, tusschen de *hosanna*-kreeten, de menschen op aarde, de menschen in Jeruzalem, het voor Jezus den koning uitgeroepen bij zijn komen in de Godstad.

Zoo hebben in hun taal voor de menschen, voor de herders, de engelen des hemels, de hemelsche heerschers het voor Jezus uw koning uitgeroepen bij zijn komen in de wereld.

„Te Jeruzalem zijn die *hosanna*-kreeten, is dat, „gezegend zij hij, die komt“ [weggestorven, verstomd. En, veel erger nog, straks vervangen, na enkele dagen reeds, door het „weg met dezen, wij willen niet dat deze over ons koning zij!“ „kruisig hem!“

Maar de engelen-zang is niet verstomd: want toen van de menschen, de herders, de engelen weggewaren waren naar den hemel, hebben zij voortgezet hun loven en prijzen van God voor Zijn welbehagen in menschen om en in Christus.

Der engelen zang, hun „*gloria in excelsis*“ sterft in den hemel nimmer weg.

Gelijk in den hemel, alzo ook op de aarde.

Doch zoo is het niet, al moest het ook zoo wezen.

Zeker, het getal van hen, die eens met Christus' Kerk, op het kerstfeest *hosanna*! hebben geroepen en later den „Zoon van God vertreden hebben“, is Gode zij dank onder ons gering. Maar hebt toch gij, die de oogenblikken gekend hebt waarin ge, gedenkend aan de geboorte van uw Heiland, in de volle blijdschap van uw hart hem het *gezegend zij hij, die daar komt*! hebt uitgejubeld, u niet te verootmoedigen over wat toen later is geschied?

Niet te verootmoedigen, omdat uw „eerste liefde verkoelde.“ Omdat de liefde voor uw Jezus, voor den als een kindeke in Bethlehem geboren; voor hem, die rijk zijnde om u arm was geworden, om door

zijn armoede u rijk te maken, omdat deze uw liefde zoo onvast, zoo wankelend was? Is ook bij u niet het „hosanna!“ voor uw koning weggestorven en het: „gezegend zij hij die komt!“ verstonen in uw ziel, in de donkere dagen van lijden en nood, als hij, uw Zaligmaker, zich niet toonde als uw Gelukkigmaker; in de droeve dagen van zielensmart over de verberging van het aangezicht uws verzorgenden Gods, als ge dan, in duisternis wandelend, niet hebt betrouwd op den Naam des Heeren en gestemd op uw God?

En zoo moest het toch niet zijn geweest! Gij hebt toch een enigen troost. Gij zijt toch Jezus' eigen.

Daarom, ziel, verootmoedig u over uw ongelof; over de onstandvastigheid uwer liefde voor Jezus. Maar ook, oefen weer geloof; als in de oude dagen.

Geniet weer op dit Kerstfeest in al de weelde van het christelijk Geloof: „dat u geboren is de Zaligmaker, welke is Christus, de Heere, in de stad Davids.“

Dan zal weer met Christus' Kerk opgaan ook uw jubel: *Gezegend is hij, die daar komt!* Gezegend is hij, die komt in den Naam des Heeren! Hosanna, in de hoogste hemelen!

Wiens komst op aarde gij heden gedenkt. Die eens in uw stervensuur komt om u tot zich in zijn hemel te halen.

En bidt dan uw lieven Vader in den hemel, dat uw liefde en uw jubel voor uw geboren koning van wankelend-aardsch al meer standvastig-hemelsch moge worden.

Gelijk in den hemel, alzo ook op de aarde.

G.

„In de gestaltenisse Gods.“

[KERSTFEEST.]

Die, in de gestaltenisse Gods zijnde, geen roef geacht heeft Gode evengelijk te zijn. Philip. 2:6.

Kerstfeest komt met den jubel der Verlossing. Heilige vreugde trilt in het hart, als we ervan hooren, hoe God „alzo lief deze wereld heeft gehad, dat hij zijn eengeboren Zoon gegeven heeft, opdat wie in hem geloof, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe“. En waarom anders klinkt de naam van Jezus ons zoo zoet en lieflijk toe, dan omdat in dien naam van Jezus, aan het heilig Kindeke gegeven, de profetie ligt van ons toegekomen Heiland, Helper en Uitredder?

En toch put die rijke gedachte van Verlossing en Uitredding op verre na de betekenis van ons Kerstfeest niet uit. Veelzeker is de Kribbe van Bethlehem een altoos nieuw-opwielende bron van heilige poëzie; en er is niets aan die Kribbe voorspelt, niets heeft haar verzeld of omringd, niets is aan de Kribbe toegekomen, of het is alles in bezielend lied bezongen, en heeft in allerlei toon en accoord de weelde van die Kribbe voor ons selsloog doen schitteren. Die engel des Heeren in Efrata's velden, met het lofsingend engelenchoor dat hem omstuwt; of ook hetgen die ene engel sprak, en de andere engelen zongen, het is alles siel doorslingend, verheven, innig. Dan die herders met hun kudde in de nachtelijke schemering, met op eens dat klare licht dat hen omstraalt. En dit alles nog slechts voorspel van wat in Bethlehem zelf zich ontsluit. De verkorene onder de vrouwen, de Moedermaagd, met het Kindeke, en straks bij dat Kindeke eerst de herders uit Efrata, en na hen de Wijzen uit het Oosten neergeknield. De tegenstelling tusschen die kribbe en de windstelen met de rijke weelde uit het Oosten, die deze Oostersche wijzen aanrader. Voeg daarbij de schullende, en toch zoo nobele gestalte van Jozef, en na een klein aantal dagen in den tempel Simeon en Anna. Het vormt alles saam één geheel, een won dervol, en toch een zoo kinderlijk eenvoudige geheel, dat ge noch in de profane, noch in de heilige historie een ander moment kunt opsporen, waarin stille, creatuurlijke nuchterheid zich met het Goddelijk-hooge en verhevene zoo innig vereenigt en dooreenstrengt, als in en om Bethlehem bij de geboorte van den Heiland der wereld.

Nergens spreekt u zoo rijk en zoo warm en zoo dieptinnig de vereeniging van 't menschenlijk-nietige met het Goddelijk-hooge en heilige toe. Het is hier alles *Immanuel*. Alles één zinbeeldige openbaring van het God met ons, dat in Jezus verpersoonlijkt werd.

Het is het licht van boven, dat instraalt in de duisternis dezer aarde, en die duisternis met goud doordringt.

Het is God geopenbaard in het vleesch, te aanbidden en te prijzen in der eeuwigheid. Het is de openbaring dat hij, die in de gestaltenisse Gods was, door zelfvernedering en zelf vernietiging heen, hier in Bethlehem's kribbe in de gedaante eens menschen, in de gedaante van een kind des menschen, gevonden werd.

Hij, Gods eengeboren Zoon, als hulpsloos wicht aangeleund tegen de maagdelijke borst van Maria, van Maria de gezegende onder de vrouwen.

Het is in dien toon dat onze Kerstvreugde moet zingen, zal de groothed van de genade Gods die in Bethlehem openbaar werd, met haar vollen gloed ons menschenlijk hart verwarmen.

Uit God, door God en tot God is heel ons menschenlijk aanzijn. Neem die aanhoorigheid van ons tot onzen God en van onzen God tot ons uit uw worsteling weg, en alle menschen-waarde is vernietigd. Wat zonder die hoogste religie van u overblijft, stelt u op den trap met plant en dier, met alle creatuur om u heen. En eerst als het geloof 't hooge feit aangrijpt, dat gij geschapen zijt naar den beelde en de gelijkenisse van uw God, ontsluit zich voor u selsloog die geheel eenige waardij, die u als menschen in Gods oneindige schepping is toebedeeld.

Wat gij voor uw God zijt, hoe gij voor uw God staat, wie uw God voor u is, en wat uw God in alle eeuwigheid met u voor heeft, dit en dit alleen is het groote levensmysterie, Zonder Hem is alles in u duisternis. Alleen met Hem beschijnt u het lieflijk licht.

En nu is er ook zonder Bethlehem allerlei instraling van dat Goddelijk licht, dat in u is, of u nadert. Goddelijk licht in uw innerlijk ziels bestaan, in uw rede en in uw conscientie. Goddelijk licht in toestraalend van het firmament en uit de natuur om u heen, u beide Gods Almacht

en Goddelijkheid in al zijn schepselen vertoonend. Er is Goddelijk licht u toekomend in de Gemeene gratie, die de schemering in het Heilendom ten deele doet opklaren. Er is nog veel klaarder en rijker Goddelijk licht dat tot u komt in de wonderbare profetie en in de door God bezielde psalmodie van den David en Asaf. Van allen kant, van alle zij, dringt het licht van een hooger openbaring in onze donkerheid in. Maar toch, dat alles, hoe rijk ook, bracht toch altoos nog niet het groote Licht, dat in zijn volkomenheid u met Goddelijk klaarheid zou beschijnen.

„Het volk dat in de duisternis zit, zoo zong de profetie, zal eenmaal het groote Licht zien,“ en dan eerst zal de *heerschappij* van het licht des hemels intreden. En dat groote licht, het was toen eerst overstelpend, toen Simeon in den tempel, met het heilig Kindeke in zijn armen, het uit kon roepen: „Laat nu, Heere, uw dienstknecht gaan in vrede, want nu hebben mijne oogen uw zaligheid gezien; en zaligheid bereid voor het oog van alle volken; want nu is verschenen het licht tot verlichting der Heidenen, en tot heerlijkheid van uw volk Israel.“

En waarin nu dit onderscheid schuilt, dat diepgaand onderscheid, tusschen enerzijds alle vroegere instraling van 't Goddelijk licht, zoo in de gemeene als in de bijzondere Gratie, en anderzijds tusschen het licht dat in Bethlehem's kribbe opging? Waar anders dan hierin, dat het bij al dat vroegere was een *naderen* tot den menschen van het Goddelijk licht, en dat 't hier eerst kwam tot een *ingaan* van dat eeuwige licht in den menschen zelf, in onze natuur, door de *Vleeschwording* van het eeuwige Woord.

Vereenigd met het Goddelijk had God ons geschapen; die eenheid hadden wij verbroken door de zonde; en daarom, er kon geen heil noch zaligheid komen, zolang die gebroken band niet hersteld werd, en God zelf de hereniging met ons gevallen geslacht niet had tot stand gebracht.

Hereeniging niet enkel in onze voorstelling, hereeniging niet alleen in onze gedachten, in ons ideaal, in onze hopen en verwachting, maar hereeniging in *onze eigen menschenlijk wezen*, in ons eigen *menschen* zelf, in onze natuur en existentie.

Reeds was het veel, dat God zich tot ons *neigde*, ons weer *zocht* en *opzocht*, ons weer *besprak*, en ons een vergezicht van eeuwige glorie opende. Maar toch, dat alles bleef uitwendig, bleef van buiten ons toekomende, en liet ons die we waren in onszelf.

Wat komen moest, en eerst ons den vollen vrede kon aantrengen, was het *indalen* van God zelf in onze menschenlijke natuur, het zich berekenen van God met ons menschenlijk geslacht in onze existentie als menschen; en eerst toen de *Zoon Gods* als *Zoon des menschen* onder ons verschenen, was dat machtigst wonder aller eeuwen volbracht.

En daarom, het baat u niet, of ge Jezus al hoog stelt en als een van God gezonden profetie eert. Het lost het raadsel der wereld niet op, of ge al in eerebieding voor het hoog ideale in het Kindeke van Bethlehem peer knielt. Wat heil aanbrengt en de wereld het leven hergeeft, het kan niet anders, en het kan niet minder zijn, dan dat ge, zonder zweven van twijfeling of van aarzeling, in dat Kindeke van Maria *God zelf* aanbidt, *God zelf*, geopenbaard in het vleesch, en in *Immanuel* eert den Zoon Gods die Zoon des menschen geworden is.

Zoo eerst gaat ge in de ruste in. In de ruste voor uw denken en zoeken, voor uw sinnen en tasten. Zoo eerst zijt ge gekomen tot de *volkomenste* religie, die boven alle symbolische of schijnreligie uitschittert.

Gij in Christus, en Christus in God en God in Christus, aldus ligt het heilig noot ineen geschakeld, dat allen twijfel te niet doet, alle onvolkomenheid opheft, en op de worsteling der geesten van alle eeuwen de kroon der volkomenste gewisheid zet.

Neem 't iets minder, en uw Christelijke religie staat met alle andere religieën op één lijn. Iets vooruit misschen, iets rijker en milder, maar toch blijft ze dan in soort aan al die andere religies gelijk. Een *peging* om het licht van boven op te vangen, een *peging* om 't hart naar boven op te heffen. Maar om altoos nog den dorst naar de hooge volkomenheid te doen overblijven, den dorst naar een nog rijker, nog hooger staanden vorm van aanbidding en zaligheid.

Dan is en blijft het een lijn, die zich altoos hooger op wil buigen, omdat ze haar rustpunt in God zelf nog niet gevonden heeft. Dan is er een dogmatisch uitslippen van gedachten, dan is er een mystiek zich in God willen verheugen, of ook een praktisch ijveren om tot hooger geestelijken stand op te klimmen; maar het blijft een opklimmen langs de ladder, die tusschen hemel en aarde is gesteld, met het pijnlijk gevoel, dat ook altoos de hoogste sport niet bereikt, en daardoor de ingang van de eeuwige ruste voor uw hart nog niet verkre gen is.

Maar Bethlehem bezweert die onrust. Het wil het Kindeken in de kribbe wordt dit worstelen en tasten, sinnen en peinken voor altoos afgebroken. Want hier gaat de roepstem uit: *Zie, hier is uw God!*

Hier is het niet de menschen, die zich opheft en naar den hemel grijpt en tast, maar God zelf, die tot den zoekenden menschen nederdaalt. Meer nog, God zelf, die niet alleen tot hem nederdaalt, maar *indaald* in zijn menschenlijk aanzijn, zijn menschenlijke natuur, zijn menschenlijke existentie. Hier is het Goddelijk die hereeniging met uw menschenlijke natuur in zelfvernietiging tot stand brengt, en ze niet meer in 't woord voor u schildert, maar ze in vleesch en bloed u toont.

Dat dan ook nu op uw Kerstfeest alle knie van wie geloof zich buigt in aanbidding, om in dat Kindeke onzen Heere en onzen God te verheerlijken. Dat ook nu het volle hart den onbegrijpelijk rijkdom van genade grijpe, die in de Vleeschwording van het eeuwige Woord zich heeft groot gemaakt. En dat ook nu, als we in onze verbeelding en Efrata's velden en de Kribbe in de herberg voor ons zielsloog getoekend zien, diep ons 't besef doordringt, dat het Kindeke dat ons boeit en aantrekt, van *ewig in de gestaltenisse Gods* was, en om onzen wil in de gestaltenisse van dat Kindeke geboren is.

Neem dat éne, dat hoogste, de Godheid van dat Kindeke, uit uw belijdenis weg, en ge hebt 't Goddelijk licht in Efrata en om de Kribbe uitgedoofd. Dan hebt ge geen Heiland en geen Christelijke religie meer. Dan zijt ge onder de volken weer geworden als met hen *zoekende* naar een licht dat er niet is, en aan een schijn-glaas u vergappende.

Dat in Christus God en menschen in der waarheid hereenigd werd, en dat daarom in Hem, dien we aanbidden, de *volkomenheid van alle religie* ons geschonken werd, is en blijft het plechtanker, waarvoor, wat storm ook woede,

het scheepke onzer Christelijke religie veilig en vast ligt.

En de ontrouwe predikers, die tot in Christus' Kerk, dat fundament, dat in de Godheid van den Christus is gegeven, onder onze religie los woelen, ze zullen het zich te laat berouwen, dat ze, wanende hooger wijsheid na te jagen, zich zelven en hun misleide kudde van 't licht weer naar de schemering hebben teruggeleid, om straks zelfs uit die schemering weer in de duisternis van het ongelooft terug te zinken.

Amsterdam, 21 Dec. 1906.

De kunst om de kunst.

I.

De hulde, die onze letterkundige wereld, hoewel laat, aan onzen Bilderdijk bracht, stemt tot dankbaarheid. Een zoo waardevol artikel als K. Scharren in de *Gids* over den fel gemaden zanger schreef, vergoed veel ongelijks, door de Soers aan onzen grooten dichter aangedaan. In spel sieken overmoed heeft een jonger geslacht eerst ruim baan willen maken voor eigen pogen, door af te breken en onder den voet te vertrappen al wat in de letterkundige wereld geëerd en gevierd was. Na deze beeldstormerij volgt thans de periode der Restauratie. Vroeger waren er geen scheldwoorden venijnig genoeg te bedenken om den rijmelard Bilderdijk af te kammen. Thans wordt Bilderdijk de geestelijke vader genoemd van den zangerigen Vlaamschen pastoor Guido Gezelle, wiens roem heel den zangberg vervult. En zelfs Kloos kwam schoorvoetend op zijn vonnis terug.

Toch mag deze keer in de publieke opinie geen oogenblik ons verleiden om de principiele kloof over 't hoofd te zien, die ons van deze letterkundige wereld scheidt. Dat in deze nieuwe letterkunde een kracht schuilt, die verborgen schatten van onze taal aan 't licht bracht, ontken niemand. Al mag het verzet tegen het conventionele en gekijkt tot allerlei gezochte beelddruk en bizarre woordvormen geleid hebben, deze overdrijving is aan elke reactionaire beweging eigen, en zoodra de fel bewegende wateren tot rust komen, zinkt slijb en vuil vanzelf naar den bodem. Het zou dan ook benepen en kleinzielig zijn om ter wille van deze excessen het goede te miskennen, dat deze letterkunde ons bracht. Wie met Bilderdijk iets voelt van de „glorie om Holland's taalschat uit te storten“, waardeert de hartstochtelijke liefde, die deze school voor Holland's taal gevoelt, bewondert de zangerigheid van hun versen, de schoonheid van hun taal, den rijkdom van hun woorden. En al is ook hier veel erts van het zuivere goud af te scheiden, echt goud vindt ge toch. De machtige bekooring, die van deze letterkunde zelfs op onze kringen uitgaat, vooral onder de jongeren, mag dan ook niet alleen op rekening worden gesteld van een den menschen aangeboren rucht naar het verbodene. Ook dat schuilt er wel onder. Voor menigen is het prikkelende van deze meest sinnelijke letterkunde wel hetgeen het meest hem lokt. Maar daarnaast blijft toch de kunstdrang, die zich verlustigt in al wat schoon is en welluidt. En vaak wordt om dat schoone van den vorm vergeten, welk langzaam maar zeker werkend vergif daarmee in de ziel wordt gedrupt. Want of men, om zijn geweten gerust te stellen, al zegt, dat onze levensbeschouwing natuurlijk lijnrecht tegenover die deser nieuwe letterkundigen staat, wanneer daaraan niets dan lof en hulde aan deze schrijvers gebracht wordt, in extase van bewondering hun arbeid hemelhoog geprezen wordt en alle critiek op hun beginsel verder ontbreekt, dan draagt men zelf er toe bij, dat deze onheilige geest ook in onze kringen de overhand krijgt.

De vraag of deze nieuwe kunst, die vaak meer op het woord dan op de *gedachte* leit; voor wie de *impressie* hoofdzak is en die deze impressie liefst zoo individueel mogelijk weergeeft, op den duur als kunst-richting den toon aan moet geven, laten we hierbij rusten. Niet, alsof ook hier ons beginsel geen eigen weg had aan te wijzen, maar omdat op kunstgebied, gelijk overal elders, school tegenover school staat en alle deze scholen zelfs in haar eenzijdigheid een element van waarheid verteenwoordigen. Klassiek en romantiek zijn twee uitingen van den menschenlijke geest, die telkens afwisselen en beurtelings den schepster voeren. En zoo is ook dit impressio-nisme een mode, die thans niet alleen in Nederland, maar overal en op elk gebied haar invloed gelden doet. Straks komt een nieuwe richting aan het woord en heeft dit impressio-nisme weer uitgediend.

Maar wel geldt ons bezwaar, dat deze nieuwe letterkunde voortuig is van een geheele levens- en wereldbeschouwing, die lijnrecht tegenover de Christelijke staat. Voorzover ze zich in een mystiek pantheïsme hult, mag het ongoddelijke van haar streven minder zichtbaar zijn voor de oppervlakkigen. Maar waar ze direct en onoverholpen spot met elke wet van het zedelijk leven, de schandelijkste ontucht verheerlijkt, bij voorkeur in de beschrijving van het gemeenste en laagste zich vermelt, daar moet ze weezin wekken bij ieder, die nog niet alle kulsheid heeft afgeschud. En nog hooger stijgt die verontwaardiging, wanneer deze letterkundigen zich vergrijpen aan het heiligste, wat ons hart bezit, en een man als Kloos in zijn voorrede voor de gedichten van Jacques Perk ronduit zegt, dat het dogma, dat er een God bestaat, voor de rechtbank der wetenschap reeds lang een ongerijmdheid is gebleken.

En of men nu al zegt, dat de kunst alleen om de kunst moet genoten worden. Dat de meest stichtelijke preek toch zeer on-aesthetisch kan zijn, terwijl omgekeerd de beschrijving van de walgelijkste toestanden in de achterbuurten een kunststuk kan wezen. Dat deze literatuur gelezen moet worden om de schoonheid van taal, de juistheid der beelden, de zuivere weergave der im-

pressie. Dat alles maakt daarom geen indruk, omdat wie zoo spreekt, reeds in beginsel van de Christelijke wereldbeschouwing is afgeslagen en op het terrein van zijn tegenstander is overgegaan.

Ongetwijfeld is het waar, dat voor elk terrein des levens door God den Heere eigen wetten gegeven zijn. Ge kunt met de regelen, die op het gebied der logica gelden, geen schilderstuk beoordeelen. Een historische roman heeft aan heel andere elschten te voldoen dan een notarieel actestuk. Voor de muziek gelden andere wetten dan voor de algebra. En zoo kan wat in het werkelijke leven weezin inboezemt en afstoof door de kunst worden geadeld. Een lijk, waarvan het hoofd is opengesneden, de schedel is afgeklit, zoodat de bloederige hersenen er uit puilen, wekt uw afgrijzen als ge het ziet. En toch, als Rembrandt datzelfde lijk u schildert met zijn kunstenaarspenseel, dan bewondert ge de pracht van zijn coloriet niet minder, dan wanneer hij het aanvalligste meiseskopje u toovolt op zijn doek. Er is niets wat in werkelijkheid meer vloekt met alle schoonheid en 't innerlijk gevoel pijnlijker aandoet dan de gedachte aan de plaats der verdorvenis, waar alle licht is uitgebluscht, waar alle harmonie is verstoord, waar weening is en knersing der tanden. En toch, als Dante in zijn *Il Inferno* in die hel u binnenleidt en de helse smarten u dien laat zó, dat een huivering u vaart door de ziel, bewondert ge de macht der poëzie, die zulk een kunststuk schiep, en erkent ge, dat nooit machtiger epos door menschenhand is voortgebracht.

Dat de kunst haar eigen wetten heeft, wordt dus grif toegestemd. Of iets schoon is of niet, kan op zich zelf niet door zedelijke normen beoordeeld worden. Een „heilige familie“ van de Italiaansche schilderschool kan trots de heiligheid van het onderwerp als schilderwerk mislukken. En een Vlaamsche kermis met een troep dronken boeren, hoe zedelijk laag het onderwerp staat, kan door Teniers penceel een kunststuk worden van den eersten rang. Indien dat alleen bedoeld werd met de machtspreuk: de kunst om de kunst, dan zou ons bezwaar niet zoo groot zijn.

Bavinck's Dogmatiek.

Dat de omvangrijke Dogmatiek, die Prof. Bavinck ons schonk, thans reeds is uitgevonden en een nieuwe uitgave ter perse moest worden gelegd, is zeker een verblijvend feit. Het toont niet alleen, hoe dankbaar dit meesterwerk door geleerden en eenvoudigen ontvangen is, maar ook hoezeer het Calvinisme veld won. Wie zou een halve eeuw geleden het mogelijk hebben geacht, dat een Gereformeerde dogmatiek in vier lifvige deelen, die f 22 kosten, binnen den tijd van tien jaar zou zijn uitgevonden en een herdruk zou beleven.

De tweede druk, waarvan het eerste deel verschenen is, meer dan een bloote herdruk.

Wie beide uitgaven naast elkaar legt, ziet terstond, dat belangrijke verbeteringen in den uitwendigen vorm zijn aangebracht. Niet alleen is papier en letter degelijker geworden, maar de uitgebreide literaturopgave, die vroeger vaak bij het lezen stoorde, is aan het hoofd der paragrafen of in een noot aan den voet der bladzijden opgenomen; terwijl voor het naslaan 't zeker geen geringe verbetering is, dat de titel van de paragraaf boven elke bladzijde in duidelijke letter te lezen staat.

En evenzoo als de vorm verbeterd werd, werd ook de inhoud omgewerkt en uitgebreid. Prof. Bavinck mag in de voorrede verklaren, dat de inhoud *zakelijk en principieel* dezelfde is gebleven en slechts verschillende *uitdrukkingen* gewijzigd of verduidelijkt zijn, wie beide uitgaven met elkander vergelijkt, zal de arbeid, aan dezen nieuwen drukten koste gelegd, toch hooger waardeeren. Niet alleen is de literatuur bijgewerkt tot op onzen tijd, maar overal is de inhoud omgewerkt, zijn de problemen nog scherper gesteld en is de oplossing met nog meer klaarheid gegeven. Bijna niet één bladzijde is letterlijk overgenomen; schier overal vindt ge nieuwe gedachten en rijker uitwerking. Principieel is zeker niets veranderd; wie een vaste overtuiging won, blijft zijn standpunt handhaven. Maar overigens is deze herdruk de vrucht van een zoo nauwgezeten onderzoek, dat ieder wel zal doen met deze nieuwe uitgave zich aan te schaffen.

De overige drie deelen zullen ter geleger tijd volgen. Het gehele werk blijft tot vier deelen beperkt. De uitbreiding van het eerste deel van 532 tot 670 bladzijden toont echter, dat, wanneer de vermeerdering zoo doorgaat, feitelijk één deel meer geboden zal worden.

Genadeverbond en zelfonderzoek.

IX.

De innerlijke eenheid van uitverkiezing en genadeverbond mag dus geen oogenblik worden losgelaten. Zonder uitverkiezing zou er geen genadeverbond zijn geweest, want heel het genadeverbond vloekt juist uit de uitverkiezing voort en heeft geen ander doel dan de uitverkorenen tot de zaligheid te brengen. Dat is de band, die beide saam verbindt, ook al vallen ze voor ons uiteen, omdat de uitverkiezing in de eeuwigheid verborgen ligt en het genadeverbond in de historie van ons menschenlijk geslacht ligt ingeweven.

Ook de tegenstelling, die schijnbaar tusschen beide bestaat, in zoverre de uitverkiezing *individueel* is en bepaalde personen geldt, terwijl het genadeverbond *organisch* is en de geloovigen met hun zaad omvat, bleek bij dieper nadenken wel in hoogere eenheid te kunnen worden opgelost. De Schrift leert ons wel, dat God bepaalde personen heeft uitverkoren, maar zegt ons

ook, dat in het eeuwige Raadsbesluit Gods deze personen zijn uitverkoren in Christus, zoodat ze naar Calvin's verklaring reeds in dat besluit Gods zijn aangevoegd tot den *lichaam onder den Hoofd*. Het mystieke lichaam van Christus op aarde is niets dan de realisering en openbaring van wat in het Raadsbesluit reeds was vastgesteld. En waar de Schrift ons toonde, dat de uitverkiezing wel geen anderen grond heeft dan Gods welbehagen, maar daarom toch niet willekeurig geschiedt, maar doorgaat in bepaalde geslachten, daar werd het ook duidelijk, waarom het genadeverbond kon worden opgericht „met de geloovigen en hun zaad“.

Onze vaders hebben ook hier aan de eenheid van uitverkiezing en genadeverbond stipt vastgehouden. „Aangezien — zoo beleden ze in de leerregels van Dordt, hoofdstuk I, art. 17 — wij van den wille Gods uit zijn Woord moeten oordeelen, hetwelk getuigt dat de kinderen der geloovigen heilig zijn, niet van nature, maar uit kracht van het genadeverbond, in hetwelk zij met hunne ouders begrepen zijn, zoo moeten de godzalige ouders niet twijfelen aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hun kindsheld uit dit leven weg-neemt.“

Over de bedoeling van dit artikel kan, zoo men weet wat aan de Dordtsche Synode voorafging, geen twijfel bestaan. Een der felste wapenen in den strijd tegen de Gereformeerden was juist de vraag naar de zaligheid der jong-wegstervende kinderen. De Remonstranten hadden daarbij misbruik gemaakt van een verkeerd begrepen uitdrukking van Calvin, en verweeten hem en de gereformeerden, dat volgens Calvin „God de jonge kinderen van den boezem der moeders afrukte en neersmaakte in het helse vuur.“

Natuurlijk heeft Calvin dat nooit gezegd; het was een beschuldiging, die Albertus Pighius, een tegenstander van Calvin, tegen hem heeft ingebracht, en waarop Calvin zich verdedigt. Maar niettegenstaande de Remonstranten meermalen op dat valsche citaat gewezen werden, herhaalden ze hun beschuldiging in pamflet en schotschrift, om daarmee 't volk op te lutsen tegen de Calvinisten. Daarom hebben de Vaders te Dordt, om aan dezen laster voor goed een einde te maken in hun heerlijke belijdenis van de Uitverkiezing Gods dat stuk afzonderlijk ter sprake gebracht en zoo klaar en duidelijk geleerd, dat de godzalige ouders op grond van het genadeverbond niet mochten twifelen aan de *uitverkiezing en zaligheid* hunner jong-wegstervende kinderen. Van een scheiding tusschen genadeverbond en uitverkiezing bij de jongstervende kinderen wilden ze dus niets weten. Het genadeverbond was een onderpand dat deze kinderen uitverkoren waren, en daarom behoefde aan hunne zaligheid niet getwijfeld te worden.

Intusschen, wat bij jonge kinderen, die in hun kindsheld door God worden weggenomen, geen moeite oplevert, omdat we gelooven mogen, dat God ze in genade heeft aangenomen, levert wel moeite op, wanneer deze kinderen opwassen, en nu achteraf blijkt uit een leven van zonde en een hardnekkig ongelooft, dat er van genade bij hen geen sprake is. De moeilijke vraag, of wanneer zulke kinderen op later leeftijd tot bekeering komen, niet mag aangenomen worden, dat reeds in hun prilte jeugd dat zaad der wedergeboorte in hun hart gelegd is, laten we thans rusten. De lijn van uitverkiezing en genadeverbond valt hier toch saam; want of men deze kinderen zich als wedergeborenen denkt of niet, in beide gevallen waren ze van eeuwigheid uitverkoren en blijft die uitverkiezing, wanneer zij op later leeftijd tot geloof en bekeering komen. Maar Gods Woord leert en de toekomst bevestigt het maar al te droef, dat dit lang niet voor alle kinderen der geloovigen geldt. Het natuurlijke zaad dekt zich niet met het uitverkoren zaad. Er zijn zelfs in Abraham's gezin „kinderen des vleesches“ en „kinderen der belofte“. De uitverkiezing loopt wel door de geslachten heen, maar omvat niet heel het geslacht. Jacob wordt verkoren en Esau wordt verworpen.

Daarin schuilt de moeilijkheid, en reeds de eerste kerkvader, die dit probleem heeft ingedacht, heeft vruchteloos gepoogd om hiervoor een oplossing te vinden. Augustinus, die door God verwaardigd is om het leerstuk der uitverkiezing het klaarste en helderste onder de kerkvaders te belijden, geraakte met zichzelf in hopelooze tweespalt, zoodra hij aan de leer van het genadeverbond kwam. Het genadeverbond staat of valt met den *doop*. Wie den kinderdoop loochent, neemt ook het genadeverbond met ons en onze kinderen weg; die heft de genade in de geslachten op; die heeft alleen enkele losse individuen, met wie God persoonlijk in relatie treedt. Augustinus had veel te diep inzicht in het organisch verband der geslachten om dit te doen. Voor den kinderdoop heeft hij beslist gestreden. Zelfs heeft hij het diep betreurd, dat zijn moeder, schoon Christin, hem in zijn jeugd het sacrament van den Doop niet heeft laten toedienen, niettegenstaande hij als knaap reeds den doop begeerd had. Ook dacht Augustinus er geen oogenblik aan, om ter wille van zijn leer der uitverkiezing het genadeverbond te vervluchten tot een uitwendig verband en den doop als een teeken van zulk een uitwendig verband op te vatten. De sacramenten waren voor hem teekenen en zegelen van het waarachtige genadeverbond; geen ledige of ijdele teekenen, maar onderpanden van Gods genade. Elk kind, dat in het genadeverbond geboren was en gedoopt werd, had van God genade ontvangen. De doop zelf was het middel, waardoor God de zielen wederbaarde en hun een nieuw leven schonk. En waar Augustinus nu uitenemend wel wist, dat niet alle gedoopte kinderen uitverkoren waren en zalig zouden worden, bleef hij hier voor een onopgelost vraagstuk staan. I. verband en van prijsgeven; maar onder de gedoopte Reuter heeft in over Augustinus e die beide lijnen beheerschen en voortloopen. Daar zijds de vader d maar anderzijds geworden. Zijn Tl tweeelingskinderen

Noch de Room theologie heeft di tinas achterliet gebracht. Rome aan de objectiviteit ment mededeelt, genade der weede made. Of dat bij doet er niet toe, hier geheel van de Elk gedoopt kind bond en is weder Rome en Luther gedoopte kinderen zalig zullen word verkoren te zij dit geen bezwaar, wedergeboorte ook laten geschonken ren zijn en toch v De doop drukt w merk aan de ziel geen teken der der wedergeboort weer te loor gaan den menschenaf, wedergeborenen mer doop geschonken liezen zal. Het se gisme dringt hier verband binnen leer van den afval

Eerst Calvin i heeft de lijn va doorgetrokken en nen. De genade alleen aan de uitv is zaligmakend. In geboorte eenmaal verloren gaan, ge in zijn eersten zen der heiligen is e wil des mans, ma geboren is en d aangenomen, die o zaligheid. En al is waar, dat de wed keering moet uitl geen stok of bloi wordt gemaakt, den menschen is vrl ijke genade Gods. I schen Rome en o Gods wel een mac menschenlijk wil ondersteunt, maar hangt het ten slot genade vrucht dra niet alleen bij d alle leden der Ker trek der Kerk unt formeerden belijde aan de uitverkor dat ze den wil nie en ondersteunt, m nieuw, en dat ze heid leidt. Wil n dan is volgens o want ze wordt all geschonken; ze i ze buigt den me gelijk onze vaders of efficax, d.w.z. beoogde doel.

Wie de genade volhouden, dat de kinderen der gek opzicht heeft Cal ving van Augustinu alsof alle gedoopt zijn, moet daarom den afgeweven. Ni dat ook geleerd, ook niemand di En wanneer, wat deze leer ooit in dringen, zou d deze leer te bestr

En om elk m alsof hier met w den, voegen we e niet alleen bedo ren en te best luthersche leer, doop zelf de we worden. Met Ro hier niet een, m De eerste loopt de genade tot l Volgens Rome door het sacrame teekende zaak z het kind wederge niet wedergebore merde Kerk hebl der wedergeboort zelfs na den doop is en blijft een on niet van den doop schenkt niet de w af en versgelt de door den Geest e Jezus. Sacrament den nauwen ban de beteckende s wedergeboorte en genoemd worden tusschen het teek blijft gehandhaaf geeft het teeken, alleen wascht ons bloed van de so En daarnaast l die wel nauw m duidelijkheidshalv den moet worden.